

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

CİHAN ÖZTÜRK – TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 17095/03)

KARAR

STRAZBURG

9 Haziran 2009

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Davanın nedeni, T.C. vatandaşı Cihan Öztürk'ün (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne, 24 Mart 2003 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine yaptığı 17095/03 sayılı başvuru.

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından E. Cinmen tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran, 1941 doğumludur ve İstanbul'da ikamet etmektedir.

Başvuran, sözkonusu davaya sebebiyet veren olaylar esnasında Beyoğlu Postanesi'nin müdürlüğünü yapmaktaydı. Başvuran, "Eski İstanbul PTT Başmüdürü G.B.'ye Açık Mektup" başlıklı bir yazı yazmış ve bu yazıda G.B.'nin Beyoğlu postane binasının restorasyonu projesindeki ihmalkarlığını eleştirmiş, binanın bakımsızlığından ve bir bölümünün yıkılmasından G.B.'nin sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Sözkonusu yazı, Mayıs 2000'de, yaklaşık 28,000 çalışanı olan PTT'nin kar amacı gütmeyen POS-TEL Dergisi'nin 496. sayısında yayımlanmıştır.

Derginin aynı baskısında, "PTT Hastanesi ve Beyoğlu Postanesi" başlıklı bir yazıda, genel yayın yönetmeni de restorasyon projesini eleştirmiş ve proje için ödenen paranın bazı insanların daha da zenginleşmesini sağladığını iddia etmiştir. Genel yayın yönetmeni binanın mevcut durumundan sorumlu olanlara veya ihmalkarlık yapanlara karşı dava açıldığını, ancak kanunsuzluk ve istismarların yakında unutulacağını ve sözkonusu suçların bu kişilerin yanına kar kalacağını, geciken adaletin adalet olmadığını belirtmiştir.

7 Haziran 2000'de, G.B., derginin genel yayın yönetmenine tekzip göndermiş ve yayınlamasını talep etmiştir. Sözkonusu mektup, 9 Haziran 2000 tarihinde genel yayın yönetmenine ulaşmıştır.

Derginin mektubu yayınlamaması üzerine, G.B., Fatih Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açmış ve mektubunun yayınlanmasını talep etmiştir.

26 Haziran 2000'de, Fatih Asliye Ceza Mahkemesi, tekzipin yayınlanmasına hükmetmiştir. Ancak, mahkeme, davacı aleyhindeki iddialara cevap verme amacını aştığı gerekçesiyle, tekzipte yer alan bazı ifadelerin silinmesine karar vermiştir. Taraflar, sözkonusu mektubun Pos-Tel dergisinde yayımlanıp yayımlanmadığı konusunda AİHM'ye bilgi vermemişlerdir.

G.B., 31 Ağustos 2000'de, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvuran ile derginin genel yayın yönetmeni aleyhinde tazminat davası açmıştır. G.B., dergide, özellikle başvuranın yazısında yer aldığını iddia ettiği hakaret dolu sözlerin itibarına saldırı niteliği taşıdığını iddia etmiştir. Bu nedenle, G.B., manevi tazminat olarak 5,000,000,000 Türk Lirası talep etmiştir.

Mahkeme, kovuşturma kapsamında, sözkonusu yazıda yer alan bazı paragrafları incelemiştir.

İlk derece mahkemesi, 15 Kasım 2001’de, sözkonusu yazının başarısız bir restorasyon projesini eleştirmekten öteye gittiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, restorasyon projesini gerçekleştiren müteahhide fazla ödeme yaparak görevini ihlal etmek suçundan davacı aleyhine derdest bir ceza davası bulunduğunu kaydetmiştir. Müteahhit ile PTT arasındaki anlaşmazlık henüz çözüme kavuşmamış olup davacı mahkum edilmemiştir. Bununla birlikte, sözkonusu yargılama 4616 sayılı Kanun uyarınca ertelenmiştir. Ancak, mahkeme, yargılamanın ertelenmediği ve davacının aleyhindeki suçlamalardan mahkum edildiği varsayılsa bile, bunun davacının rüşvet aldığı veya bir hanımefendi gibi davranmadığı anlamına gelmediğini belirtmiştir. Mahkeme, başarısız bir restorasyon projesini eleştirmekle bir bireye hakaret etmenin aynı şey olmadığını, başvuranın sözkonusu yazıda hakaret edici ifadeler kullanarak müsaade edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını gözlemlemiştir. Yazıda davacının rüşvet aldığı ima edilmiştir. Davacının restorasyon projesindeki sorumluluğunu ve tarafların sosyo-ekonomik durumlarını gözönüne alan mahkeme, davacıya manevi tazminat olarak 750,000,000 TL (yaklaşık 500 Euro) ödenmesine karar vermiştir. Başvuran, ana tazminat, icra giderleri ve faiz karşılığında toplam 1,530,232,000 TL (yaklaşık 1,000 Euro) ödemiştir.

27 Aralık 2001’de, başvuran, ifade özgürlüğü hakkına müdahalede bulunduğu gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararına itiraz etmiştir. Başvuran, itiraz konusu yazının davacının kişiliğini hedef almadığını, tarihi eser niteliğindeki bir binanın Devlet makamları tarafından korunması konusunda bilinç uyandırmayı amaçladığını kaydetmiştir. Başvuran, Beyoğlu Postanesi’nin eski bir müdürü olarak, yalnızca binanın durumuna ilişkin endişesini ifade etmiş ve davacıyı binanın yıkılmasına sebep olan ihmallerinden dolayı eleştirmiştir. Başvuran, ilk derece mahkemesi hakimlerinin binayı ziyaret etmeleri yönündeki talebinin reddedilmesinin bir hata olduğu kanaatindedir. Başvuran, hakimlerin sözkonusu binayı ziyaret etmeleri halinde yazıdaki eleştiriye daha iyi anlayabileceklerini ileri sürmüştür. Bu nedenle, başvuran, Yargıtay’dan, kamu değerlerinin denetimini tehlikeye düşürdüğü ve halkın tarihi binaların yağmalanmasına karşı ses çıkarmasını engellediğini düşündüğü mahkeme kararını bozmasını talep etmiştir.

4 Haziran 2002’de, Yargıtay, ilk derece mahkemesinin hakaret edici ifadelerin yer aldığı koşulları gerektiği gibi incelediğini ileri sürerek sözkonusu kararı onamıştır.

Yargıtay, 20 Kasım 2002’de, başvuranın karar düzeltme talebini reddetmiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, yerel mahkemeler tarafından ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gereksiz olduğu konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS’nin 10. maddesine dayandırmıştır.

Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabuledilebilirlik

AİHS'nin 35/3 maddesi uyarınca bu başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esasa İlişkin Olarak

1. Tarafların ifadeleri

Başvuran, tarihi bir binanın durumuna -Beyoğlu postane binasının bakımsız görüntüsüne- halkın dikkatini çekmek için şikayet konusu yazıyı yazdığını iddia etmiştir. Yazının yayımlanmasından sonra, halkın dikkati sözkonusu binaya çevrilmiş ve binayı kurtarmak adına girişimlerde bulunulmuştur. Dolayısıyla, başvuranın amacı, kamu için önem taşıyan bir konu üzerine tartışma başlatmaktır. Bu nedenle, başvuran, sözkonusu müdahaleyi haklı çıkarabilecek acil bir sosyal ihtiyaç bulunmadığını ve müdahalenin izlenen amaçla orantılı olmadığını belirtmiştir.

Hükümet, başvuranın kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını ve G.B.'yi rüşvet almakla suçladığını ileri sürmüştür. İhmale dayalı görev ihlali suçundan G.B. aleyhinde cezai kovuşturma başlatılmış olmasına rağmen, sözkonusu kovuşturma 4616 sayılı Kanun uyarınca ertelenmiştir. Bu nedenle, sözkonusu dava koşullarında, aleyhindeki cezai kovuşturma sonuçlanıncaya kadar G.B. masum sayılma hakkına sahiptir. Yerel mahkemelere göre, G.B. aleyhindeki suçlamalardan mahkum edilmiş olsa bile, bu onun rüşvetçi olduğu veya hanımefendi gibi davranmadığı anlamına gelmez. Yerel mahkemeler, çatışan menfaatler – başvuranın ifade özgürlüğü hakkı ile davacının masum sayılma hakkı- arasında orta yolu bulurken davacı lehine karar vermişlerdir. Dolayısıyla, sözkonusu müdahale izlenen amaçla orantılıdır ve müdahalenin yerel mahkemelerin takdir yetkisine girdiği düşünülmelidir.

2. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, hakaret davasında verilen nihai kararın başvuranın AİHS'nin 10/1 maddesi tarafından güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkına "ihlal" oluşturduğu konusunun taraflar arasında ihtilaflı olmadığını kaydederek. AİHS'nin 10/2 maddesinin amaçları dahilinde, sözkonusu müdahalenin "yasayla öngörüldüğü" ve başkalarının itibar veya haklarının korunması gibi "meşru bir amacı olduğu" konusunda da herhangi bir itiraz sözkonusu değildir. Bu nedenle, sözkonusu müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı konusunun açıklığa kavuşturulması gereklidir.

Bu bağlamda, AİHM, başvuran ile G.B.'nin emekli devlet memurları ve PTT'nin eski çalışanları olduklarını kaydederek. Genel yayın yönetmeninin yazısı ile birlikte başvuranın yazısı, hedef okuyucu kitlesi çoğunlukla PTT çalışanları olan bir dergide yayımlanmıştır. Yerel mahkemeler, başvuranın Pos-Tel dergisinde yayımlanan yazısında yer alan ifadelerin kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığı ve G.B.'nin itibarına bir saldırı oluşturduğu sonucuna varmışlardır.

AİHM'ye göre, ironik bir dille yazılan şikayet konusu yazı okunduğunda, başvuranın amacının, müdür olarak çalıştığı PTT bünyesindeki çalışanların dikkatini tarihi bir binanın korunması konusuna çekmek ve G.B.'nin de aralarında bulunduğu sorumluları, binanın bir kısmının yıkılması ve harap bir şekilde kalmasıyla sonuçlanan başarısız bir restorasyon

projesi için halkın parasını şeffaf olmayan bir şekilde çarçur ettikleri için eleştirmek olduğu net bir biçimde görülmektedir.

AIHM, yukarıda anlatılanlar ışığında, başvuranın şikayet konusu yazıdaki eleştirisinin, kamu yararını ilgilendiren bir konunun dikkate alınmasına katkıda bulunmak için bilgi verme veya görüş bildirme amacını taşıdığının kabul edilmesi gerektiği kanaatindedir (*Fressoz ve Roire / Fransa*, no. 29183/95). Ayrıca, başvuran gazeteci olmamasına rağmen, hakaret davasının derginin genel yayın yönetmeniyle birlikte başvuran aleyhine açıldığı düşünüldüğünde, AIHM, sözkonusu müdahale incelenirken, demokratik bir toplumda kamu yararına ilişkin konularda basın fikir ve görüş bildirme rolünün de gözönünde bulundurulması gerektiğini gözlemlemektedir (*Sunday Times / Birleşik Krallık (no. 1)*, A Serisi no. 30). Bu bakımdan, basının bu rolünü etkileyen ve halkın bilgi edinme hakkını kısıtlayan önlemler için çok güçlü gerekçeler ileri sürülmelidir (*Oberschlick / Avusturya (no. 1)*, A Serisi no. 204).

Aynı şekilde, AIHM, “halkın gözcüsü” rolünün bir parçası olarak, medyanın, “başvurandan başka kişilerin ortaya attığı ‘hikaye’ veya ‘söylenti’ veya ‘kamuğun düşüncesini’” tamamen asılsız olmamaları durumunda bildirmesine müsaade edilmesi gerektiğini hatırlatır (*Thorgeir Thorgeirson / İzlanda*, A Serisi no. 239). Sözkonusu davada, tarihi bir kamu binasının restorasyonu projesiyle ilgili olarak makamların ayrıntılı bilgi vermemesi ve G.B. ile diğer kişiler aleyhine görev ihlali nedeniyle dava açılmasına sebep olan rüşvet iddiaları, proje için halkın parasının harcanması ile ilgili şüpheler uyandırmış ve dolayısıyla başvuran ile derginin genel yayın yönetmenini doğrulanmamış iddialar veya söylentiler dahil mevcut bütün materyalleri kullanmaya teşvik etmiş olabilir (*Timpul Info-Magazin ve Anghel / Moldova*, no. 42864/05).

Bu nedenle, AIHM, yerel mahkemelerin şikayet konusu yazıdaki bazı cümleleri (G.B.’nin ihmalkar davrandığı ve restorasyon projesiyle bağlantılı olarak rüşvet aldığı ifadelerinin yer aldığı cümleler) asılsız iddialar olarak nitelendiklerini gözlemlemektedir. Bu bakımdan, AIHM, uygulamada “gerçekler ile değer yargıları arasında ayırım yaptığını hatırlatır. Gerçeklerin varlığı kanıtlanabilir; ancak değer yargıları ispata açık değildir. Bir değer yargısının doğruluğunu kanıtlama talebini karşılamak mümkün değildir. Böyle bir talep 10. madde tarafından güvence altına alınan hakkın temel bir parçası olan düşünce özgürlüğünün ihlalinin oluşturur” (*Jerusalem / Avusturya*, no. 26958/95 ve *Busuioc / Moldova*, no. 61513/00).

AIHM’ye göre, yazının satirik yapısı gözönüne alındığında, halkın parasının başarısız bir restorasyon projesine harcanmasıyla ilgili olarak başvuranın yönelttiği sorular, ciddi bir rüşvet alma suçlaması olarak yorumlanamaz. Bu nedenle, başvuranın ifadeleri, halkın zaten bildiği gerçeklere dayanan değer yargıları olarak nitelendirilmelidir.

Bununla birlikte, bir cümle değer yargısı olarak nitelendirilse bile, müdahalenin oranı itiraz konusu ifadenin yeterli bir somut temele dayanıp dayanmadığına bağlı olabilir; çünkü, kendisini destekleyecek somut bir temelden yoksun bir değer yargısı bile aşırı olabilir (*Sokolowski / Polonya*, no. 75955/01). Ancak, sözkonusu davada, başvuranın durumun eleştirel bir analizini yapması ve restorasyon projesiyle ilgili sorular yöneltmesi için yeterli bir somut temel bulunmaktadır; çünkü, makamlar zaten görev ihlali nedeniyle başvuran aleyhinde ceza kovuşturması başlatmışlardır.

AIHM, bu bağlamda, AIHS'nin 10/2 maddesinde ifade özgürlüğü hakkının başkalarının itibar ve haklarının korunması için sınırlamalara tabi tutulabileceğinin belirtilmesine rağmen, kamu görevlilerine yönelik haklı eleştirileri veya kamu görevlilerinin görevi suiistimallerinin veya yolsuzluklarının açığa çıkmasını önlemeyi amaçladıkları takdirde, hakaret davalarının haklı görülemeyeceğini gözlemler. Kamu görevlilerine yapılan hakaretlere karşı dava açma hakkı kolaylıkla suiistimal edilebilir ve kamu yararı ile kamuya ait paranın harcanmasıyla ilgili konuların açık ve özgür bir biçimde görüşülmesini engelleyebilir. Söz konusu davada, başvuranın kamu menfaatini korumak amacıyla iyi niyetle hareket ettiği yönündeki iddiasını makamlar hiçbir şekilde dikkate almamıştır. Bunun yerine, masum sayılma hakkının tehlikede olduğu gerekçesiyle emekli bir kamu görevlisinin itibarının korunmasına gereksiz bir önem atfetmişlerdir.

Derginin genel yayın yönetmeni ile birlikte başvuranın ödemesine hükmedilen tazminat miktarını gözönüne alan AIHM, başvurana uygulanan yaptırımın dikkate değer olduğunu gözlemlemektedir. Bu yaptırım, başkalarının kamu görevlilerini eleştirmesini ve özgür bilgi ve düşünce akışını engelleyebilir. Yerel mahkemeler, bunun yerine, özür sunma veya ifadelerin iftira niteliği olduğu yönündeki kararın yayımlanması gibi başka yaptırımlar düşünebilirdi. Gerçekten de, Fatih Asliye Ceza Mahkemesi'nin G.B. tarafından gönderilen düzeltme mektubunun yayınlanması yönündeki kararı, söz konusu dava koşullarında yeterli bir çözüm olabilirdi.

AIHM, yukarıda anlatılanlar ışığında, yerel mahkemeler tarafından gösterilen gerekçelerin başvuranın ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için yeterli ve amacına uygun gerekçeler olmadığına karar verir. Bu nedenle, yerel makamlar çatışan menfaatler arasında adil bir denge kuramamışlardır.

AIHM, AIHS'nin 10/2 maddesi uyarınca, şikayet konusu müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olmadığı sonucuna varmıştır.

Bu nedenle, AIHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AIHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, yerel mahkemelerin davacıya tazminat ödemesi yönünde vermiş oldukları kararların AIHS'nin 6/1 maddesinin amaçlarına aykırı olduğu konusunda şikayetçi olmuştur.

Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

AIHM, bu şikayetin yukarıda incelenen şikayetle bağlantılı olması nedeniyle aynı şekilde kabuledilebilir olduğunu kaydeder.

Dava olaylarını, tarafların ifadelerini ve 10. maddenin ihlal edildiği yönündeki tespitini gözönünde bulunduran AIHM, mevcut başvurudaki temel hukuki sorunu incelediği kanaatinde. Bu nedenle, AIHM, bu başlık altında ayrı bir hüküm vermeye gerek olmadığı sonucuna varır (*Mehmet ve Suna Yiğit / Türkiye*, no. 52658/99 ve *K.Ö. / Türkiye*, no. 71795/01).

III. AIHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AIHS'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat, yargılama masraf ve giderleri

Başvuran, 21 Kasım 2007 tarihli bir mektupla, yerel mahkemelerce ödenmesine hükmedilen manevi tazminat karşılığında G.B.’ye 1,530,232,000 TL (1,000 Euro) ödediğini ileri sürmüştür.

Hükümet, başvuranın adil tatmin talebinde bulunmadığını, bu nedenle de bu başlık altında herhangi bir ödeme yapılmaması yönünde karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

AİHM, Sekreteryası’nın 16 Ekim 2007 tarihli bir mektupla başvuranı belgeleyici evrakla birlikte adil tatmin taleplerini sunmaya çağırdığını kaydeder. Başvuran, sözkonusu mektuba cevaben, yalnızca sözkonusu davada görmüş olduğu zararın miktarını bildirmiş ve belgeleyici evrak göndermiştir. Ancak, başvuran, manevi tazminat veya AİHM önündeki yargılama sırasında yapmış olduğu yargılama masraf ve giderlerine yönelik taleplerini açıkça belirtmemiştir.

AİHM, yukarıda anlatılanlar ışığında, başvuranın G.B.’ye 1,530,232,000 TL ödediği yönündeki ifadesinin, sözkonusu dava koşullarında geçerli bir maddi tazminat talebi olarak kabul edilebileceği kanaatinde. Bu nedenle, AİHM, başvurana maddi tazminat olarak 1,000 Euro ödenmesine karar verir.

Ancak, AİHM, herhangi bir nicel talep sözkonusu olmadığı için, manevi tazminat veya yargılama masraf ve giderleri karşılığında ödeme yapılmamasına karar verir.

B. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası’nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS’nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS’nin 6. maddesi uyarınca yapılan şikayetin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. (a) AİHS’nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası’na çevrilmek üzere ve her türlü vergi ve kesintiden muaf tutularak Savunmacı Hükümet tarafından başvurana, maddi tazminat olarak, 1,000 Euro (bin Euro) *ödenmesine*;
(b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası’nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

5. Adil tatmine ilişkin diğ er taleplerin *reddedilmesine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'n n 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 9 Haziran 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.